

01

El preu de la 'patrie'

ANNA PUNSODA

Deu fer uns set anys que els diaris anaven plens de fotografies de cotxes en flames: els avalots viscuts als suburbis de les grans ciutats franceses, molts dels quals causats per joves nascuts en excolònies africanes de la República Francesa, plantejaven el fracàs de la integració i reactivaven els discursos més racistes. Amb *L'art francès de la guerra*, Alexis Jenni mira de copsar l'origen d'aquests nous conflictes posant en dansa dos francesos de generacions diferents: Victorien Salagnon, un vell militar que va combatre a la Resistència i a les guerres colonials d'Indoxina i d'Algèria, i un noi de trenta anys de classe mitjana, benintencionat, progressista i per descomptat antimilitarista, que creu que no té res a veure amb la vella França, bruta de sang. Mitjançant les llargues converses que mantindran a Lió i que ens narrarà el personatge jove, Alexis Jenni prova de demostrar que la història no fa salts, sinó que és racional i que ambdós francesos, en aparença de tarannà antagònic, són bàsicament diferents per les circumstàncies viscudes.

El desig de ser francès

Relatant la vida miserable que la família de Salagnon duia a la Lió ocupada i les carnisseries que les SS practicaven a la zona contra els civils, Jenni ens recorda que la humiliació i la sang dels innocents són sempre el millor pretext per exercir nova violència, fins al punt que el lector seguirà impassible com els aliats pelaran després els soldats alemanys. Per explicar les dificultats de combatre en territoris ignots, contra enemics amb qui no es comparteix cap codi i per motius que no són viscuts com a necessitats nacionals profundes, Jenni detalla les peripècies dels militars francesos a Indoxina, en uns

passatges que volen evocar *El cor de les tenebres* però als quals falta el ritme i la capacitat simbòlica de l'obra de Conrad. Amb tot, la clau per comprendre la violència creixent de la Lió on conversen els personatges serà la guerra d'Algèria. Els llaços que amb els anys es van teixir entre els habitants de la metròpoli i la colònia faran plantejar als personatges què vol dir ser francès i quins avantatges i inconvenients tenia l'imperi en relació amb la nació. Així, trobem a la novel·la un metge de pare jueu i de mare grega que viu a Alger i que se sent satisfet de ser ciutadà de l'imperi francès perquè l'estructura imperial li permet conservar els seus orígens contradictoris i saber francès li permet ser un ciutadà universal... en un moment en què França dominava mig Àfrica i que era la cultura de referència a Europa, esclar. Per contra, aquest mateix metge considera que les nacions són realitats feixistes que inclouen o exclouen en funció del naixement. Per boca del jove narrador constatem que, amb el pas dels anys i un cop perdut l'imperi, la nació ja no tindrà res a veure amb el naixement sinó amb un relat compartit i amb un projecte de futur aglutinador. Per això comenta el jove que per ser francès a la França actual n'hi ha prou amb "el desig de ser-ho i la narració d'aquest desig en francès". Només la llengua, diu, acabarà amb la idea de raça i permetrà que la nació francesa superi la cotilla del marc estatal.

Ja deuen imaginar-se que per voler explicar tot això *L'art francès de la guerra* ha de ser una novel·la vasta, complexa i ambiciosa. És, a més, una obra treballada, plena de referències literàries, de salts en el temps i d'encreuaments de personatges més o menys naturals que acaba donant una imatge de conjunt prou consistent. No és cap novel·la vibrant però està ben escrita i és l'obra d'algú que ha treballat els textos bàsics de la filosofia política i que il·lumina bé el cor dels conflictes, encara que després els resolgui cretinament. Perquè a pesar que a la novel·la s'hi mostrin prou punts de vista perquè la veritat històrica no sigui unívoca, el protagonista del jove narrador acaba imposant un discurs falsari. Un discurs que oblidava que perquè ell pugui repetir incansablement que "França és l'ús del francès" al seu estat s'hi han matat altres llengües. Així, el preu de la *patrie* que permetrà acabar amb els racismes consisteix a reforçar i assegurar la llengua única, tan natural com l'aigua, perquè les noves generacions antimilitaristes puguin dormir tranquil·les pensant-se que no tenen res a veure amb els vells xovinismes. ♦

Salagnon té el do de poder pintar: "La seva mà veia com un ull, i el seu ull podia tocar com una mà. Allò que veia ho podia tornar a traçar amb tinta, amb pinzell, amb llapis, i reapareixia en negre damunt un full blanc". Mentre prova de transmetre la seva habilitat al narrador del llibre, les seves vivències bèl·liques van apareixent. Si com a membre de la Resistència es dedica a lluitar contra la invasió nacionalsocialista, a Indoxina li toca reprimir el Vietnam, la lliga per la independència del Vietnam: en pocs anys, canvia la protecció del territori francès per una sagnant exhibició colonialista. "La guerra d'Indoxina és molt poc coneguda, a França -explica Jenni-. Encara ara hi ha molt pocs llibres d'història disponibles. Sobre tot hi ha bibliografia de testimoni atge, que observa el conflicte des de l'estranyesa i l'exotisme. El que jo volia era viatjar des d'aquest punt de vista exòtic fins al colonialisme de gran violència. Salagnon passa de ser un heroi a ser escòria". La caiguda del militar, tot i ser atenuada per un amor de nom un pèl evident, Eurydice, arriba al seu màxim de cruïsa durant la guerra civil d'Algèria. El Front Nacional d'Alliberació se les va tenir amb les tropes franceses per aconseguir la independència, però també a dins del país hi va haver confrontació entre els *pièd-noirs*

'L'ART FRANCÈS DE LA GUERRA' ARRENCA L'ANY 1991, EN PLENA GUERRA DE L'IRAQ, PERÒ VIATJA FINS A LA SEGONA GUERRA MUNDIAL, LA GUERRA D'INDOXINA I LA D'ALGÈRIA

-el milió d'europaus que hi residien- i la majoria algeriana musulmana. "Un dels punts sensibles del llibre és la identitat nacional -diu l'escriptor-. El debat sobre la identitat és absurd. O ho acaba sent. Qui és francès i qui no? La resposta és molt difícil i varia segons cadascú. Un dels problemes que arrosseguem a França és que la ferida oberta durant guerres com la d'Algèria encara no s'ha tancat". "França és únicament l'ús del francès", diu el narrador: aquesta és una de les úniques respostes que aventura sobre el trencaclosques nacional. ♦

L'ART FRANCÈS DE LA GUERRA
ALEXIS JENNI
TRAD. PAU JOAN HERNÁNDEZ
EDICIONS 62 / RBA
574 PÀG. / 23 €

02